

สรุปบทเรียนที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้
ผ่านสื่อออนไลน์ระบบการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
LDD e - Training

ชื่อ-สกุล นายขจิตพงษ์ นามภักดี

กลุ่ม/ฝ่าย สถานีพัฒนาที่ดินนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓

หลักสูตร แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน รุ่น ๑/๒๕๖๗

❖ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
๑. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง สามารถนำไปสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

❖ เนื้อหาบทเรียน

๑. ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
๒. หลักการบันทึกฐานข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
๓. หลักการคัดเลือกพื้นที่และรูปแบบการก่อสร้าง
๔. กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
๕. การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

❖ สรุปบทเรียน

๑ ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมพัฒนาที่ดินจัดทำโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำและเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำรวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่จุดสระน้ำในไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย ๒,๕๐๐ บาทต่อบ่อ

๒. หลักการบันทึกฐานข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โปรแกรมได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายโครงการไปจนถึงการสรุปข้อมูลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ มีเครื่องมือต่างๆ ช่วยให้การดำเนินงานสามารถทำได้สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และตรวจสอบได้

๒.๑ ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับผู้ใช้งาน ๔ กลุ่ม ได้แก่

๑) เกษตรกรผู้ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เกษตรกรผู้สนใจสามารถลงทะเบียนเพื่อขอรับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการได้ หากได้รับการคัดเลือกจะได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่เพื่อทำสัญญาและดำเนินการขุดแหล่งน้ำต่อไป

๒) สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์หลังจากได้รับการจัดสรรงบประมาณ สถานีพัฒนาที่ดินจะคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากรายชื่อผู้ลงทะเบียนและส่งรายชื่อให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพิจารณา แล้วรวบรวมข้อมูลส่งไปยังกองแผนงานเพื่อพิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจะจัดหาผู้รับเหมาทำสัญญากับเกษตรกรและบันทึกความก้าวหน้าของการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ

๓) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ทำหน้าที่ดูแลภาพรวมการดำเนินโครงการในพื้นที่รับผิดชอบ ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกจากสถานีพัฒนาที่ดินในพื้นที่ และรวบรวมส่งให้กองแผนงานเพื่อรับการอนุมัติต่อไป

๔) กองแผนงาน ทำหน้าที่ดูแลภาพรวม การดำเนินโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน จัดสรรงบประมาณ และเป้าหมายให้แก่หน่วยงาน ดำเนินการอนุมัติรายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการและสรุปข้อมูลผลการดำเนินงาน

๓. หลักการคัดเลือกพื้นที่และรูปแบบการก่อสร้าง

๓.๑ การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

๑) พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ น.ส.๓ ก. น.ส.๓ ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.๑) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค.๓ กสน.๕) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส.ป.ก. ๔-๑๔ ส.ป.ก. ๔-๑๘) ใบจอง (น.ส.๒ น.ส.๒ ก.) พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากกรมป่าไม้และกรมอุทยาน

๒) เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

๓) พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการ ต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความซึมน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นที่ใล่อยู่บนดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน ๑๕% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เลว และเลวมาก หลีกเลี่ยงพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นาน คุณภาพน้ำไม่ดี

๔) สระน้ำความลึกไม่เกิน ๓ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ ๒ เมตร เช่น ก่อสร้างสระน้ำ ขนาดกว้าง ๒๕ เมตร ยาว ๒๘ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการที่มีขนาดไม่น้อยกว่า กว้าง ๒๙ เมตร ยาว ๓๒ เมตร ส่วนในกรณีที่ขุดสระน้ำลึกเกิน ๓ เมตร ต้องระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

๓.๒ รูปแบบการก่อสร้าง

กรมพัฒนาที่ดินได้ออกแบบมาตรฐานสระน้ำความจุ ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีความกว้าง ความยาว ความลึก และลาดด้านข้างที่แตกต่างกัน สามารถคำนวณปริมาณดินขุดโดยการพิจารณาจากรางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้าง ความยาว และความลึก ของสระน้ำเมื่อมีปริมาตรดินขุด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตรที่ความลาดด้านข้างต่างกัน

**การเลือกขนาดสระน้ำจากตาราง ในคู่มือ
โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน**

ความสัมพันธ์ ระหว่าง ความยาว ความกว้าง และความลึก
ของสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
เมื่อสระน้ำมีปริมาตรดินขุด 1,260 ลบ.ม. ลาดด้านข้าง 1 : 2 ความลึก 3 เมตร

W1 = ความกว้าง ขอบสระน้ำ (เมตร)	L1 = ความยาว ขอบสระน้ำ (เมตร)	W2 = ความกว้าง ก้นสระน้ำ (เมตร)	L2 = ความยาว ก้นสระน้ำ (เมตร)
18.00	40.70	6.00	28.70
18.50	39.20	6.50	27.20
19.00	37.83	7.00	25.83
19.50	36.58	7.50	24.58
20.00	35.42	8.00	23.42
20.50	34.35	8.50	22.35

๔. กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๔.๑ การรับสมัครเกษตรกร

- ๑) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วม
- ๒) ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลในพื้นที่
- ๓) สสำรวจความต้องการของเกษตรกร
- ๔) เกษตรกรที่สนใจ กรอกรายละเอียดความต้องการลงในแบบฟอร์มความต้องการ
- ๕) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเรียงลำดับความต้องการ

๔.๒ การตรวจสอบพื้นที่

- ๑) การตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้
- ๒) การตรวจสอบพื้นที่ที่ทำการขุดสระน้ำว่าเป็นพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทานหรือไม่
- ๓) ในส่วนของการตรวจสอบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำหรือไม่
- ๔) พื้นที่ดำเนินการ ให้มีการจัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้าง

๔.๓ การยกเลิก และการสละสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ

- ๑) กรณีที่ ๑ สละสิทธิ์ก่อนทำสัญญา
- ๒) กรณีที่ ๒ สละสิทธิ์หลังจากการทำสัญญา

๔.๔ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

- ๑) ลงทะเบียนผู้รับเหมา
- ๒) บันทึกรายละเอียดสัญญา
- ๓) บันทึกรายชื่อเกษตรกรที่ผู้รับเหมารับผิดชอบดำเนินการขุดแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๔.๕ การขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ดำเนินการขุดสระน้ำในไร่นา ทำสัญญาและกำกับติดตาม ดูแลการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ระหว่างสถานีพัฒนาที่ดินกับผู้รับจ้าง การเข้าดำเนินการขุดให้เกษตรกรเจ้าของที่ดินเป็นผู้ระบุตำแหน่งขุดสระน้ำพร้อมทั้งส่งหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการขุดสระน้ำตาม

๔.๖ การติดตามผลการขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

- ๑) ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
- ๒) ออกตรวจงาน (คณะกรรมการฯ หรือกรรมการที่ได้รับมอบหมาย)
- ๓) ตรวจผลงาน
- ๔) ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน
- ๕) รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบและสั่งการ
- ๖) การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ และบูรณาการการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กรมพัฒนาที่ดินได้มีโครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยการพัฒนาพื้นที่ให้มีน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และบรรเทาสภาพปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำ

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายขจิตพงษ์ นามภักดี

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร "แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน"

รุ่นที่ 1/2567 : ตุลาคม 2566 - มีนาคม 2567

(นายปราโมทย์ ยาใจ)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน